

Kellenek-e a különlenyomatok?

A jobb szaklapokban történő publikáció mellett a szerzők ma is különböző számú különlenyomatot kapnak. Ezeket egyrészt úgy lehet hasznosítani, hogy a szerző munkásságának prezentálása során a különböző pályázatokhoz csatolja, vagy pedig beillesztik az intézetek munkásságát bemutató kiadványokba. Ugyancsak ezért részesülhetnek belőlük az egyes közlemények szerzőtársai is. De jó szolgálatot tehetnek a kéznél levő különlenyomatok a téma folytatása során, mégpedig úgy, hogy a további tervekben közreműködőket tájékoztatják általuk.

Az előző évtizedek alatt azonban főképpen a különlenyomatot kérők kérésének teljesítésére volt szükség. Az impakt faktor előtti világban a munka értékének megítélésében az volt a leglényegesebb mutatószám, hogy hányan, főképpen pedig, hogy kik érdeklődtek a munka iránt. A szerzők számára külön inspiráló tényező lehetett, ha olykor a kérőlap kísérelésében az érdeklődő kutatópartner kérdéseket tett fel, vagy akár elismerő megjegyzéseket tett. Ilyen alapon jöhettek létre hasonló tudományos témában a kutatók között személyes kapcsolatok, barátságok, akár közösen végzett kutatási programok is.

Mindez a xerox másolás lehetőségével megszűnt, úgy tűnik, a különlenyomatok feleslegessé váltak, a xerox kópia a dokumentáció céljára is megfelelt. Újabban pedig az interneten keresztül olykor még a közlemény megjelenése előtt, akár egyetlen kattintással megkaphatjuk, ki is printelhetjük a minket érdeklő cikkek teljes anyagát. A változásokhoz hozzájárult az is, hogy a lapkiadók a különlenyomatokért egyre nagyobb költségtérítést kérnek. Így egyrészt nagyobb számú publikációval rendelkező szerzők polcai roskadozni kezdtek a nagy tömegű és felhasználhatatlan különlenyomatoktól, vagy ezek hiányában egy-egy mégis befutott különlenyomat-igénylést teljesíteni lehetett a cikk xerox másolatával. A kérdés ezek után az: van-e szükség továbbra is a különlenyomatokra?

Véleményem szerint nemhogy nem feleslegesek, hanem nagyon is szükségesek, és éppen eredeti funkciójukkal a mai információs dömping idején újszerű szolgáltatást teljesíthetnek.

Ismeretes, hogy állítólag nemcsak az aktív kutatóknak, hanem minden orvosnak körülbelül 20 szakcikket kellene átnéznie ahhoz, hogy tudományukkal, szakmájuk haladásával lépést tudjanak tartani, ugyanakkor jó, ha naponta átlagosan egyhez hozzájutnak. Az egyre növekvő számban megjelenő új folyóiratokkal pedig fordított arányban csökken az ezekre előfizetők száma. Ha csak a magyar kiadványokat vesszük alapul, a korszerű szerkesztőségi munka háttérével kiadásra kerülő általános orvosi szaklapok egyike sem állíthatja, hogy teljesíteni tudná azt a célt, hogy publikációi az orvostársadalom nagy részéhez eljuttanak. Ezzel ellentétes tendencia a minden orvoshoz eljuttatott ingyenes, reklám jellegű folyóiratok egyre nagyobb száma, amelyekről természetesen fel sem tételezhető, hogy tendenciozításmentes anyagot közölnek. Még kritikusabb a helyzet az idegen nyelvű folyóiratokkal, akkor is, ha csak az angol nyelvű kiadványokra gondolunk. Hol vannak ugyanakkor a szintén világszínvonalú francia, német, dán stb. kiadványok! Mindezen nem segítenek a különböző és egyre nagyobb számban megjelenő válogatott cikkekről beszámoló referáló és absztrakt folyóiratok, a review közleményeket tartalmazó és „trend” szóval kezdődő szaklapok tömege. Ki győzi mindezt, akár csak átlapozni? Még a tartalomjegyzék átnézésére sem futja az időből.

Végül is számomra úgy tűnik, ezen a kritikus helyzeten legalább némiképp, de talán jelentős mértékben enyhítene az, ha a szerzők külön kérés nélkül küldenének különlenyomatokat azoknak a szakembereknek, akik számára szerintük az adott vizsgálat, eredmény, beszámoló stb. fontos vagy legalábbis érdekes lehet. Természetesen a címzettek között különleges helyet kaphatnának az adott publikációban idézett szerzők.

Azonnal felmerül az aggály, hogy ez visszatetszést kelthet, egyesek szemében magamutogatásnak, tolokodásnak, fontoskodásnak tűnhet. Az ilyen pejoratív jellegtől éppen a szerkesztőségek szabadíthatnák meg ezt az akciót úgy, hogy egy állásfoglalást fogalmaznának meg, amelyben a különlenyomat-küldésnek új, szolgálat jellegű funkcióját hangoztatnák, s ezt a nyilvános-

ság elé tárnák. Kitüntető jelleget is kaphatna a dolog azáltal, hogy a szerző a különlenyomat elküldésével kifejezné, hogy a címzetteket a téma fontos művelőinek, képviselőinek tartja. A szerkesztőségi állásfoglalást minden egyes kiküldendő különlenyomathoz kellene csatolni, ami helyettesítené a kísérőlevelet, egyben feleslegessé tenné az udvariassági ajánló szöveget, ugyanakkor a címzett számára világossá tenné,

hogy milyen alapon jutott hozzá az adott küldemény. Talán nem utolsó szempont az sem, ha a különlenyomatokhoz csatolandó általános jellegű szerkesztőségi „kísérőlevél” egyben a címoldalon található apró betűs formában tartalmazná az adott folyóirat specifikációit, ami hozzájárulhatna az újság publicitásához is.

dr. Boda Domokos

Szerényi Gábor grafikája